Carles Pi Sunyer

El Consell Nacional de Catalunya

S'ha parlat molt d'aquesta institució a l'exili, a Londres, sense, però, tenir una referència directa i concreta de la seva actuació. Quedava així, aquest Consell, envoltat de llegenda i de misteri sense poder-ne valorar les accions ni poder jutjar fins on va realitzar els seus propòsits. Ara, Carles Pi Sunyer, un dels seus principals protagonistes, ens aclareix tota la seva actuació. Ens ha donat un text.

El Consell Nacional de Catalunya 1940-1945. (Editorial Curial), sense cap triomfalisme, sincer i no amagant-nos res del que aquell Consell hauria pogut fer i no féu, ni les causes que el limitaren i el convertiren en un organisme de resistència catalana més simbòlic que no efectiu.

No oblidem que aquell Consell residia en un lloc clau en aquella guerra mundial que tantes esperances va suscitar entre els catalans i tan poques ens en va satisfer. Potser la crítica que s'ha fet a aquella institució catalana es produïa en no tenir en compte les seves inevitables limitacions produïdes per la mateixa guerra mundial que li donava vida o, millor dit, que el justificava.

Carles Pi Sunyer ens diu amb tota claredat les causes que varen impedir que aquell Consell fos políticament més eficaç i n'assenyala dues de fonamentals. La primera seria la dificultat a mantenir una relació directa i continuada amb els grups catalans que lluitaven al costat dels aliats en diferents llocs geogràfics. En no poder coordinar i, de fet, en bona part, també, desconèixer tota l'aportació, a vegades de grups a vegades individual, al servei dels aliats, impedia treure un profit polític de les autoritats dirigents d'aquella guerra a Londres. Així al final ens pogueren pagar amb algunes medalles individuals i alguns pots de simpatia per a la nostra col·lectivitat. Sempre històricament ens passa el mateix.

I puc constatar personalment aquesta desconnexió entre el Consell amb els grups combatents o resistents quan Pi Sunyer fa referència, dedicant-hi tot un capítol, a l'acció que Front Nacional de Catalunya portava a terme aquí, a casa nostra mateix. Ens descobreixen per atzar l'estiu del 1943 i intenten una connexió permanent que no arriben a assolir en cap moment. I les informacions que tenen de nosaltres són deficients, malgrat que és el Front Nacional la força política resistent que més va abonar, i més desinteressadament, l'acció d'aquell Consell, i, en particular, Carles Pi Sunyer, que el presidia.

La segona causa que féu ineficaç el Consell de Londres fou el protagonisme que se li va negar per part d'alguns grups i personalitats polítiques exiliades com el mateix partit polític de Carles Pi Sunyer. Es temia que el Consell prengués una respresentativitat excessiva i arribés a desvalorar les antigües entitats polítiques catalanes que estaven escampades pel món. Aquest recel polític era reforçat pel convenciment generalitzat que, un cop acabada la guerra mundial amb la victòria dels aliats, com tothom esperava, es produiria immediatament un canvi radical en la política peninsular i llavors podrien resorgir, també immediatament, tots els organismes de la República, amb els mateixos partits polítics i les mateixes personalitats que els havien dirigits fins llavors. Un protagonisme excessiu de Consell de Londres podia trencar la normal continuïtat de les forces polítiques catalanes anteriors a la derrota de la República.

Aquesta situació d'enfrontament entre el Consell de Londres i les altres forces exiliades es concreta, un cop alliberada França, en la creació precipitada per part dels dirigents d'Esquerra Republicana de Catalunya d'un organisme nou anomenat Solidaritat Catalana, que el mateix Front Nacional d'una manera inexplicable va signar, i que molt aviat provoca la congelació del Consell de Londres. El mateix Carles Pi Sunyer es va trobar en una situació poc brillant, car fou desautoritzat pels seus mateixos companys de partit polic.

Crec molt important la publicació d'aquest llibre car serveix per a aclarir-nos la història encara desconeguda de la política catalana en aquell llarg exili.

Manuel Cruells

Premi d'assaig Xarxa

Xarxa Cultural convocà l'any passat, dins de la Nit de Santa Llúcia, el seu primer premi d'assaig, que fou atorgat a «La qüestió agrària al País Valencià». L'obra de la qual són autors M Josepa Cucó i Giner, Miquel Angel Fabra i Sánchez, Rafel Juan i Fonollar, Joan Romero i López, ha estat publicada dins la col·lecció, «»Iskra» d'Editorial Aedos. Ara Xarxa Cultural ha convocat el seu segon premi, especialment referit a ciències socials sense excloure, però, l'assaig literari.

Les obres que aspirin al premi Xarxa hauran d'ésser inèdites, escrites en català i presentades per triplicat abans del 31 d'octubre a Xarxa Cultural (Ronda de Guinardó, 24 A, Barcelona-24). L'extensió dels originals serà entre 150 i 250 fulls de mida holandesa, mecanografiats a doble espai i a una sola cara. Les obres desenvoluparan un tema únic o diversos temes íntimament relacionats, defugint sempre les simples recopilacions d'articles.

L'import del premi és de cent mil pessetes i correspon als drets d'autor de l'obra premiada en la seva primera edició o successives edicions.

El jurat és format per Ernest Lluch, president, Isidre Molas, Xavier Rubert de Ventós, Jaume Fuster, vocals, i Josep M Figueres, secretari.

Joan Vinyoli

«El griu», l'amor inassolible

L'últim llibre publicat per Joan Vinyoli (El griu. Col·lecció Cristalls. Edicions de La Magrana) ens parla d'un viatge on, com en un estrany miratge, ha estat possible la consumació de l'amor. Així, el poeta afirma:

«Un àgil foc se'ns entortolliga
com una serp per tot el cos i fa
de tu i de mi un sol arbre incandescent,
impropi de la terra»

i més endavant reconeix que **«som un sol cant partit, dues meitats d'una foguera negra espurnejant».**

Però aquesta passió amorosa corre el risc de morir, de desaparèixer, si hom intenta racionalitzar-la, mesurar-la per a veure fins allà on arriba, fins allà on es correspon amb la realitat. Per això Vinyoli insisteix –en els poemes «Aventurar-se» i «Tot recobrat»– en la necessitat de **«no tocar»,** de deixar que la passió segueixi el seu curs, encara que es tracti d'un camí fictici:

«Anem fins a l'umbracle a reposar,
sense dir res, sentim-nos l'un
molt prop de l'altre. No ens toquem.
Evaporem-nos.»

L'evaporació és necessària si hom vol conservar, com dèiem, la passió amorosa, perquè si no l'home queda reduït al seu esquelet, és a dir, a la soledat i a la mort. El poeta arriba a dir que som **«aiguavessants d'una mateixa soledat»** –en «No hi ha cap novetat»– i que **«la vida no val més que una clofolla»** –»Ens crèiem únics». Tot això ja en els darrers poemes del llibre, quan el poeta sembla retornat del seu miratge que, en aquest cas, ha estat també viatge a l'illa de Creta.

Es aquí, en un bar cretenc, a l'horabaixa, on el poeta descobreix que el seu és un amor inassolible. Després de convidar l'amada al parc d'atraccions, a anar de «boutiques», a «boites» amb «rossinyols elèctrics», el poeta s'adona que les successives negatives vèner donades per la mateixa naturalesa de l'amada:

«Però tu vares dir que no podies,
que estaves compromesa amb els estels
de prima nit i que amb ells volaries
per la quieta conca fulgurant.
Que eres un griu.»

En **Llibre d'amic,** el treball anterior de Vinyoli, assistíem a una mena de sacralització –començant pel títol– de l'amor laic. Dintre el corpus vinyolià, **Llibre d'amic** constituïa una mena d'illa en relació amb els llibres immediatament precedents, on el poeta anava fent un camí que menava cap a la soledat i la mort, a través d'una llarga reflexió sobre l'home i la naturalesa humana que participava, amb personalitat i trets prou característics, de les preocupacions poètiques d'Espriu i de Gabriel Ferrater. (Per a Espriu, però, la mort és una realitat assumida; en Vinyoli, en canvi, hi ha tota una evolució fins a arribar a aquesta assumpció.)

Ara, en **El griu,** ens trobem en una mena de síntesi d'aquests dos corrents, és a dir, de la reflexió entorn de l'home i de l'exaltació de l'amor. Són, evidentment, uns poemes escrits fa ben poc després **d'Ara que és tard** (1975) i, per tant, després que el poeta sembli haver arribat al límit de la desolació. Així, en **El griu,** al costat de poemes que podrien figurar perfectament en el **Llibre d'amic** –com ara «El bany» que acaba: **«T'adoro/fins l'esquelet»–,** n'hi ha d'altres on la presència de la mort trenca una imatge idíl·lica, un moment de plaer, com ara en «Vacances a la platja»: **«La veritat és que m'ofego:/roger expirat damunt la sorra/sentint-me l'agonia.»**

El poeta, en la seva irrefrenable passió amorosa, no vol que la realitat –és a dir, la soledat i la mort– l'agafin per sorpresa. Per això, resta lúcid per a continuar meditant entorn de l'home, entorn de la naturalesa humana.

Agustí Pons

Vicent Andrés Estellés

Un gran poeta del nostre temps

Si ara s'hagués de fer una presentació de la poesia catalana contemporània, de molt compromís perquè tenir pocs noms i molt clars, però ben distribuïts perquè un estudiós estranger, posem per cas, s'hi entengués –i s'hi engresqués i tot, si s'esqueia– caldria reservar un cert nombre de pàgines de text, tant escrites con en blanc, **al poeta Vicent Andrés Estellés, periodista, nascut a Burjassot (l'Horta) el 1924 i eminent representant avui d'una poesia realista, explícita, de les eventualitats del quotidià i de la permanència de la mort i el sexe. A les pàgines en blanc esmentades –i sorprenents, cal reconèixer-ho–, caldria posar l'avís corresponent, que podria dir: «Reservades a l'obra en curs». Perquè encara que aquest procediment podria ésser adoptat, o hauria d'ésser-ho, amb qualsevol poeta vivent, en el cas de l'Estellés (com el solem anomenar, per escrit i tot, els seus amics més conspicus) és just de fer-ho així perquè la seva obra sorgeix gairebé incessantment, als nostres ulls astorats, amb una seguretat i una eloqüencia cada vegada més denses i més convincents.**

Es de rigorosa actualitat de comentar, a propòsit d'aquesta fet de fluència del poeta, l'aparició dels llibres Lletra al pintor valencià Josep Renau **i** Oratori del nostre temps **(editats per Eliseu Climent en «Tres i quatre», poesia i teatre respectivament, i publicats a València). Tots dos són llibres que podríem anomenar «conjunturals», segons una terminologia ara corrent, o bé podríem dir, encara més, que són llibres «a propòsit de»... Així, amb el lema ben significatiu d'«Ací han/ocorregut coses», el primer d'aquests llibres comença amb una «Lletra» en què el poeta, tot adreçant-se a Josep Renau, explicita que el seu pensament s'adreça als murals mexicans de Diego Rivera, amics –diu– del pintor i «orientació» del poeta. Els llaços humans, directes, són sempre la matèria mateixa de la poesia d'Andrés Estellés, que així sense despersonalitzar-se, gairebé podem dir sense desindividualitzar-se, esdevé col·lectiva. Joan Fuster feia observar un dia, uns anys endarrera (pròleg al primer volum d'**Obra completa **del poeta, pàg. 32), que aquesta poesia, tal com ell la descrivia o l'explicava, no gosava afirmar que fos «realisme històric», però sí un testimoniatge o un testimoni de la realitat. El poeta, en efecte, s'estén de cap a cap de la realitat quotidiana, de la vida en tots els aspectes en què se li presenta, i sobretot pel que fa als aspectes més durs i més revoltants– i trasllada aquesta «extensió» amb la més gran intensitat de que és capaç. Ara, per exemple, la tornada del pintor valencià li suscita una multiplicitat de posicions, una innúmera força desplegada d'imatges, de reflexions al pas, d'afirmacions de combat polític i nacional, social o simplement humà. El llibre, més aviat breu com és, i un possible pretext com podria ésser –fins i tot podria éser un pretext retòric, amical i discretament narcisista–, és una seriosa reconvenció per als qui encara no hagin llegit res del més recent Premi d'Honor de les Lletres Catalanes. Perquè encara que siguin desiguals els poemes, encara que siguin «llançades» les estrofes i el lector, dons, s'esperi un tombant previst, una fluència esperada, salten els versos «alts» a cada moment, sense arbitratge de ningú, i ho justifiquen, ens preparen a la lectura de tot el poeta, amb els seus ja tres volums d'**Obra completa, de cap a nou-centes pàgines en conjunt.**

Un excel·lent pròleg de Xavier Fàbregats acompanya l'altre llibre, Oratori del nostre temps, **un volum de teatre. El títol és prou significatiu: Estellés és un poeta del nostre temps i la seva obra és pot ser una rabiosa pregària per aquest segles. Els oratoris diu Fàbregas que tenen un regust d'exèquia. El primer poema de la** Lletra a Josep Renau **acaba amb un vers que és prou explícit: «Orarem tots per aquest segle». Una gran pietat plana damunt aquesta bella confluència de poesia i espai teatral, és a dir, un lloc, amb versos, per a morir uns homes. El primer, però, és una dona, un mite: Marilyn Monroe. Escrit a Burjassot el 1962, el poeta revisà el poema dramàtic deu anys després i en mantingué l'estructura escènica que hi veiem, molt expressiva. Un altre Oratori, potser menys teatral, més purament verbal, el tercer en l'ordre del llibre, és dedicat a la mort de Víctor Jara i fou suscitat, diu Estellés, com una «necessitat brutal» imposada, després de sentir-ne parlar al cantant Raimon, una nit, a Barcelona. Es un clam i un homenatge. Però l'Oratori de més implicacions i de més abast és el del mig, titulat «Oratori de Josep Ribera a Nàpols». La història hi és explicada com un fet del qual cal que tothom sàpiga l'essencial: és el vell paper del teatre a les places, dels inefables «nuncis» dels nostres pobles. La poesia assoleix en aquesta peça una juntura amb l'acció més perfecta que enlloc. Diríem que el poeta s'estima el famós i misteriós pintor de Xàtiva fins a identificar-s'hi i que sent íntimament viscuda el que anomena «la fosca voluntat d'anihilació» (pàg. 38) que s'apoderà del pintor quan se n'anà de València, cap a Nàpols, per sempre més. Quan en aquest punt comença el drama, el pròleg demana «uns moments de silenci/a tothom» i en dóna les gràcies, mentre l'acció es densifica i s'enfosqueix, portada pels diversos personatges-veu i subratllada pel cor, fins a la fi, amb la processó silenciosa dels morts. Però encara el poeta es concedeix una breu escapatòria escatològica amb els versos del darrer apartat, titulat «Possible glòria» i es permet la profecia (altra vegada amb veu del pròleg): «Des de la tomba escoltes/l'arribada de Goya/ que et ressuscita/ amb clarobscurs indòmits».**

Clou el llibre un breu episodi –que Fàbregats anomena «una tragèdia lineal»– que l'autor, després de titular-lo «Jocs d'infants», qualifica de «Tragèdia en un acte». La infantesa posa el contrapunt definitiu al drama humà del sexe i de la mort. L'obra de Vicent Andrés Estellés, amb el seu expressionisme sense escenografia, amb el seu baroquisme sense retòrica, ens posa tanmateix dins el problema del Mal. La seva moralitat ve a dir-nos que ens podem comunicar amb d'altres moments dels homes –les «èglogues», les «horacianes», els poemes de Catul, el cicle de Carmesina, etc– i trobar-hi la mateixa realitat obscena i macabra, com diria Joan Sales, de la mescla del sexe, de la degradació i de la mort. Però en el fet d'escriure els poemes hi ha una revolta irònica del poeta enfront del Mal. Es una revolta que sap que no hi pot, perquè, altrament, el Mal ja no fóra el que és. No podem oblidar, a més, que el nostre temps ha estat interpretat per a un Mailer, un Miller, un Céline. Alguna cosa del mateix tumult incessant hi ha en l'obra d'Estellés, aquell Donzell amarg **que fa vint-i-dos anys obtenia el premi de poesia a Cantonigròs i d'un jurat del qual formava part Carles Riba. De vegades les promeses es compleixen amb escreix.**

Joan Triadú

«Quart creixent», nova singladura

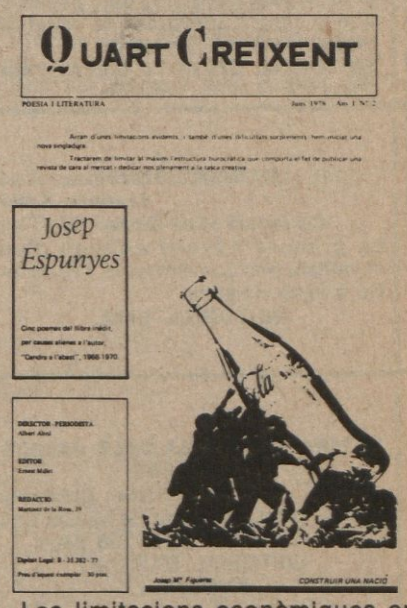

Les limitacions econòmiques en què es mou la premsa en general i que afecten més ràpidament les publicacions testimonials, han fet que la revista «Quart creixent» de poesia i literatura iniciï una nova etapa. El seu segon número, només amb quatre pàgines, ofereix a la portada un poema visual de Josep M Figueres i la resta és dedicada a cinc poemes de Josep Espunyes que pertanyen al seu llibre inèdit **Cendra a l'abast; 1968-1970.**

Arxiu Nuhi Josep Miralles 25/6/1978 Pàgina 23